

5. *Licet ei accedat juramentum*; nam juramentum sequitur naturam contractus¹. Hæc tamen notanda: *a.* metum non ita facile probari posse, ideoque judicandum esse ordinarie in favorem matrimonii²; *b.* matrimonium in facie Ecclesiæ rite celebratum, sed per metum, convalere per spontaneam cohabitationem, vel copulam; habentur enim hæc uti signa novi ac liberi consensus³.

538. Q. 4. *Quid de impedimento Ordinis ad matrimonium?*

R. *Ordo*, qui ex jure dirimit matrimonium, est *Ordo sacer* seu major⁴. Imo qui dixerint Clericos in sacris Ordinibus constitutos vel Religionem solemniter professos posse matrimonium valide contrahere, excommunicantur⁵; sicut excommunicantur ipso facto Clerici in Sacris vel Religiosi solemniter professi, qui illud attentaverint: quod si illud consummaverint, incurrunt etiam irregularitatem⁶.

Attamen non ita certum est, quo jure *Ordo sacer* matrimonium dirimat, an jure divino, vel ecclesiastico tantum. Prima sententia dicit matrimonium dirimere jure divino; quia votum solemnne Ordinis sacri solet in jure canonico⁶ æquiparari professioni religiosæ, quæ sic irritat matrimonium. Verum secunda communior et probabilior sententia cum D. Thoma, Billuart, Sanchez, Suarez, etc., docet votum Ordini sacro adnexum dirimere matrimonium solo jure Ecclesiæ; nam continentia non est Ordini de necessitate naturæ adnexa, sed tantum de Ecclesiæ ordinatione. Unde patet disparitas; nempe Ordinatio sacra ex se non dicit traditionem Ordinati ad continentiam, sed ad sacrum ministerium, de cujus essentia non est cælibatus, sicuti est de essentia Religionis.

¹ Cap. II, *De eo qui duxit*. — ² Cap. XLVII in fin., *De test.*

³ Cap. XXIV, *De spons.* — C. IV, *Qui matr. accus.*

⁴ Cap. *Ex diacono*; et c. *Ex litterar.* Qui Cler. vel vovent; et in Extrav. *Antiquæ de voto*; et Tridentinum, sess. XXIV, c. IX. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1059; l. III, n. 256, etc.

⁵ Tridentinum, sess. XXIV, can. IX.

⁶ C. unic., *De voto*, in 6. Vid. quæ dicta sunt *de ordine*, ubi *de cælibatu*, ubi etiam actum est de diversa Græcorum disciplina, hac in re.

539. Q. 5. *Quid de impedimento ligaminis quoad matrimonium?*

R. *Ligaminis* voce, prout est impedimentum dirimens matrimonii, intelligitur *vinculum, vi cujus ille, qui jam matrimonio ligatus est, non potest aliud inire*. Idque oritur ex jure tum humano (ecclesiastico et civili¹); tum divino; imo ipsi voci naturæ congruum est². Unde qui bona fide contraxerit secundum matrimonium, putans priorem conjugem esse mortuam, si postea certo sciat ipsam vivere, etsi id firmiter probare non possit, debet a secunda conjugē separari³. Si vero dubitat de vita prioris conjugis, tenetur ante diligentem veritatis inquisitionem abstinere a debito petendo. Ex his patet, certa indicia requiri solutionis prioris conjugii, ut aliud permittatur. Nec sufficit sola et longa unius conjugis absentia; nam absentia non certo arguit mortem. Nec sola fama ex incerto rumore; quia dictum inane facile sequitur multitudo. Nec unicus testis; cum vox unius sit vox nullius, cum agitur de solvendo vinculo, quod quidem omni jure arctissime colligatum est⁴.

540. Ceterum matrimonium ob aliquod impedimentum nullum, si sit ab una saltem parte bona fide contractum, non tantum a jure canonico⁵, sed fere ubique ab ipsa civili lege (quoad suos respective effectus) habetur ut legitimum; si tamen fuerit præscriptis ab Ecclesia solemnitatibus celebratum⁶.

541. Q. 6. *Quid de impedimento honestatis quoad matrimonium?*

R. Impedimentum *honestatis* est quædam propinquitas personarum, quæ oritur tum ex sponsalibus, tum ex matri-

¹ Cap. VIII, *De divort.* — In *Cod. pœn. Gallico*, art. 540: punitur qui contra agit.

² V. Tridentinum, sess. XXIV, c. II.

³ Cap. II, *De secundis nuptiis*. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1060.

⁴ Synodus Novariensis nonnulla præscripsit, pag. 153 ad dubietatem auferendam.

⁵ Cap. *Ex tenore*, Qui filii sint legitim.

⁶ V. *Cod. civil. Albert.*, art. 115 et 162. — C. A. civ., § 160. — C. G. 201. — C. S. 192.

monio rato nondum consummato. Dicitur etiam *impedimentum publicæ honestatis*, quia jure ecclesiastico inductum est ob publicam decentiam quæ requirit, ut qui iniiit sponsalia vel matrimonium cum muliere, aliam postea non debeat ducere ex consanguineis ejusdem¹. Hoc impedimentum perpetuum est, et durat etiam sponsalibus solutis ac matrimonio; non enim a contrahentibus pendet, sed ab Ecclesia. Et ita declaravit S. C. Concilii approbante Alexandro VII 6 julii 1658.

Publica honestas provenit vel a sponsalibus, vel a matrimonio rato. Si 1, ex Tridentino matrimonium dirimit inter sponso et eorum parentes legitimos vel illegitimos ad primum gradum tantummodo: sic, v. g., si Caius sponsalia contraxit cum Berta, invalide contraheret quidem cum matre vel sorore vel filia suæ sponsæ; valide autem cum ejus nepte vel consobrina vel avia². Ut tamen ex sponsalibus oriatur hoc impedimentum, necesse est ut ea sint: *a. certa*, id est cum determinata persona inita; *b. absoluta*, vel si conditionata, ut conditio verificata sit; *c. valida*³, etsi postea solvantur; nam Concilium hoc solum considerat, quod a principio valida sint, ut declaravit S. C. C. approbante Alexandro VII 6 julii 1658.

Si 2, ex antiquo jure a Tridentino non innovato (ut declaravit Pius V Const. *Ad romanum* 1 julii 1568) extenditur publica honestas usque ad quartum consanguinitatis gradum inclusive, sive validum sit matrimonium, sive invalidum ex aliquo impedimento dirimente, uti impotentia, raptus, clandestinitatis, etc.

Diximus *sive invalidum*; attamen excipe: — 1. si matrimonii invaliditas veniat ex impedimento honestatis orto ex sponsalibus jam valide contractis; tunc jure constitutum

¹ Cap. III, IV et VIII, *De spons.*

² Sess. XXIV, c. III. « Ils (les fiancés) peuvent épouser les alliés de leur fiancée, à quelque degré que soit leur alliance. Ainsi, par exemple, un fiancé contracte valablement, sans dispense, avec la belle-mère, ou la belle-sœur, ou la belle-fille de sa fiancée. » Gousset, *Théologie morale*, t. II, n. 818.

³ Cap. unic., *De spons.*, in 6; et Tridentinum, sess. XXIV, cap. III.

est, ut non oriatur impedimentum relate ad personam desponsatam. Hinc si Caius, iniiit sponsalibus cum Lucia, eaque relicta, ejus sororem ducat, ad Luciam redire potest (imo et debet, ut satisfaciatur promissis), quin indigeat dispensatione; quia ex tali matrimonio invalido non oritur impedimentum honestatis relate ad Luciam⁴. Aliter tamen esset, si Caius illud matrimonium etiam consummaverit: tunc neutram valet ducere: non Luciam ob exortam affinitatem ex illo commercio cum sorore; non sororem ob jam existens honestatis impedimentum; — 2. excipe si invaliditas matrimonii proveniat ex defectu consensus; eo in casu non oritur honestatis impedimentum. Hinc non oritur ex matrimonio inito cum amente, cum ebrio, ex errore personæ, ex metu gravi, vel cum ficto consensu, ut declaravit S. C. C. 23 martii anni 1644⁵. Ratio quia in omnibus sic contrahentibus deficit consensus omnis, vel saltem qualis requiritur.

542. *An (quæres) publica honestas oriatur a matrimonio nullo eo quod fuerit clandestinum, uti esset matrimonium civiliter tantum contractum?* Negat Sanchez, nam Bonifacius VIII definivit non oriri impedimentum publicæ honestatis ex matrimonio nullo ob defectum consensus: tale est autem matrimonium clandestinum, cum careat eo consensu, quem exigit Ecclesia. Attamen verior sententia cum Concina, Continuatore Tournely, Laymano, Roncaglia et aliis affirmat

⁴ Cap. unic., *De spons.* — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, nn. 1061 et seqq. Sed oritur relate ad ejus consanguineos; cum exceptio sit tantum inducta pro primis sponsalibus. *Quid vero si antequam Caius Lucia sororem duceret, fuissent jure soluta sponsalia inita inter ipsum et Luciam? posset adhuc Caius redire ad ipsam Luciam?* Plures adhuc affirmant; nam canonico jure statutum est secunda sponsalia non habere vim retroagendi ad dirimendum matrimonium primitus promissum: nec refert quod soluta sint priora sponsalia; si enim nova contrahantur, non tam nova sunt, quam priorum renovatio et reviviscentia. Alii vero id negant, et contendunt id declaratum a S. C. C.; et ratio est (inquiunt), quia publica honestas tunc tantum habet hoc privilegium non retroagendi, cum est in præjudicium priorum sponsalium; sed cum priora sponsalia in hypothesi non amplius existant, non possunt præjudicari: ergo eo in casu publica honestas impedimentum inducit, adeo ut Caius nequeat amplius Luciam ducere sine dispensatione.

⁵ V. Monacelli, tit. XVI, form. II; et Bonifacius VIII, in c. IV et VIII, *De spons.*

oriri impedimentum, sive contrahentes intendant postea contrahere coram Ecclesia, sive non; nam si 1, censetur contractus sponsalitus, et honestas est ad primum gradum. Si 2, est matrimonium clandestinum dirimens ad quartum gradum, licet invalidum sit; nam tantum ex matrimonio nullo præcise ob defectum consensus, non autem ex alia causa impedimentum cessat oriri. Quod quidem declarasse ipsam Sacram Concilii Congregationem refert Holzman.

543. Q. 7. *Quid de impedimento ætatis quoad matrimonium?*

R. Impedimentum ætatis quoad matrimonium in eo consistit, quod ad ejus valorem jure canonico requiratur annus completus, nempe quartusdecimus in viro, et duodecimus in fœmina. Jure tamen naturæ inspecto, non esset invalidum matrimonium, si adesset discretio ante impubertatem in contrahentibus; nam contractum facit voluntas¹.

Si tamen malitia suppleat ætatem, nimirum si habeatur et doli capacitas, id est discretio, ad intelligendam vim consensus conjugalis, et potentia naturalis seu physica ad copulam, sive ad consummandum conjugalem actum (quod quidem fieri posse probat D. Hieronymus exemplo Regis Achaz, qui anno ætatis suæ undecimo genuit Ezechiam²); tunc etiam ante pubertatem ipso canonico jure valide contrahitur³. Imo et licite ex Episcopi venia, qui auditis probationibus, potest declarare, an adsit potentia illa; quia tunc etsi adhuc impuberes lege, jam sunt natura puberes ob validas corporis vires. Verum cum id probare difficile sit (si casus excipiatur, quo fœmina conceperit) tutius erit supremam Sedem adire. Ita Benedictus XIV Constitutione, *Magnæ nobis*.

At pubertate legali completa, etsi nondum advenerit potentia naturalis seu physica, valet matrimonium etiam jure ecclesiastico, quod tunc non requirit potentiam actu expedi-

¹ Addunt posse Papam dispensare cum Principibus, si expedit ob bonum pacis. At si non adsit dispensatio, et impuberes contrahant, matrimonium est nullum, sed valet uti sponsalia ex c. unic., § *Idem de spons. imp.* — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, nn. 841 et 1066.

² Ex IV Reg. xvi et xviii.

³ Ex cap. *De illis*, et cap. ult., *De desponsat. impub.* — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1065.

tam; sed potentiam, quæ possit aliquando expediri. Neque solet ab ipso jure impotentia perpetua declarari ante annum 18 in viro, et 14 in fœmina.

545. Q. 8. *Quid de affinitate prout dirimit matrimonium?*

R. *Affinitas*, quæ semper durat, est *propinquitas personarum quarundam orta ex copula carnali completa, sive licita sive illicita*. Fundamentum habet in eo, quod duo fiunt una caro; et sic unus consanguineos alterius tangere censetur: et ideo affinitatem, sicuti et consanguinitatem contrahunt etiam infideles, qui ad fidem conversi cum tali impedimento conjungi non possunt sine dispensatione.

Diximus: 1. *personarum quarundam*; quia hæc propinquitas oritur tantum inter consanguineos viri, qui cognovit mulierem, ac mulierem ipsam; et inter consanguineos mulieris, ac ipsum virum¹; 2. *ex copula carnali completa*, id est ad producendam generationem sufficienti. Neque refert, an ea habita sit cum invita vel amente; quia semper verificatur divisio carnis²; 3. *sive licita*, hoc est ex matrimonio legitime contracto; *sive illicita*, nempe orta ex fornicatione, adultério, vel incestu³.

Jure Ecclesiæ in linea recta affinitas matrimonium dirimit ad infinitum: unde Titius non potest ducere neque matrem, neque aviam, neque filias, neque filiarum filias (et sic successive) suæ uxoris. In linea vero collateralis, si affinitas provenit ex commercio licito, extenditur ad quartum gradum inclu-

¹ « Il faut remarquer qu'on ne contracte l'affinité qu'avec les parents proprement dits de la personne qu'on a connue soit licitement, soit illicitement; elle ne s'étend point à ses alliés: *Affinitas non parit affinitatem* (id est affinitas, quam contraho cum consanguineis, non facit me affinem cum affinibus eorumdem consanguineorum). D'après ce principe, les deux frères peuvent épouser les deux sœurs; le père et le fils peuvent épouser la mère et la fille; un homme peut épouser successivement les veuves de deux frères. De même, celui qui a épousé la sœur de Titius pourra, après la mort de sa femme, épouser la veuve de ce même Titius. » Ita Gousset, *Théologie Morale*, t. II, n. 815. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1068.

² Can. xi, caus. xxxv, q. 2 et 3. Et c. *Discretion*, vi, de eo qui cognov.

³ Jure tamen civili affinitas oritur tantum ex copula maritali.

sive, sicut consanguinitas¹; si autem provenit ex commercio illicito, tunc extenditur tantummodo ad secundum gradum².

545. *Ad quem gradum (inquires) ex jure ecclesiastico extenditur affinitas ex matrimonio, quod sit invalide contractum?* Si matrimonium sit invalide contractum in mala fide, non videtur cur affinitas extendi debeat ultra secundum gradum; nam apud omnes habetur revera uti illicita copula. Si vero matrimonium sit invalide contractum in bona fide, alii tunc affinitatem extendunt ad 4um gradum; quia cum fide bona nullum nefas, nulla illicitas est in copula. Alii extendunt ad gradum 2um tantummodo, quia revera copula illa fornicaria est in se, et matrimonium non nisi in fictione subsistit. — Cum res dubia sit, ad cautelam petenda est dispensatio juxta alios. Interim si non oriatur affinitas ultra secundum gradum, attamen ex illo matrimonio, nisi invalidum sit ex defectu consensus, oriatur impedimentum publicæ honestatis ad quartum gradum.

546. *An (quæres) affinitas dirimat matrimonium etiam jure naturæ?* Consentunt illud affinitatem dirimere solo jure canonico: 1. quando affinitas oritur ex copula illicita sive in linea recta sive in linea transversali; nam hæc nullam reverentiam vel amicitiam generat: et in eo datur dispensatio; 2. quando agitur de linea transversali, etiam in primo gradu, licet affinitas ex copula licita oriatur. Sane in veteri Lege non solum permittebatur, sed etiam præcipiebatur ut frater duceret uxorem fratris sui sine liberis defuncti³: et Pontifices hic aliquando dispensant.

Quæstio tota est de primo lineæ rectæ gradu ex copula licita, v. g., inter privignum et novercam, inter soceram et generum. Sunt qui cum Bellarmino tuentur in hoc gradu affinitatem dirimere matrimonium de jure naturali; quia hic indecentia videtur manifesta, et ab ipsa natura inducta. Verum alii negant cum Angelico, Candido, Cornejo, Gabriele, Gonet, Veracrucis, etc.; quia in aliquibus Conciliis (uti sunt Agathense anno 506, et Aurelianense III an. 558 celebrata) prohibentur dissolvi matrimonia eorum, qui in infidelitate duxerunt sibi affines in primo lineæ rectæ gradu⁴: quod quidem factum non fuisset, si talis conjunctio vetita esset de jure naturæ.

¹ Lateranense IV. — ² Tridentinum, sess. xxiv, c. iv, *De ref. matr.*

³ Deut. xxv. — V. Alasia, Billuart, etc.

⁴ Adde: adversariis fatentibus, affinitas ex copula illicita, ne in ipso primo

547. *Ad dignoscendum gradum, in quo quis cum alio est affinis, inservit regula notissima: Quo gradu consanguinitatis quis est junctus viro, eodem gradu affinitatis junctus est mulieri. Vicissim: Quo gradu consanguinitatis quis junctus est mulieri, eodem gradu affinitatis junctus est viro.* Seu clarius: eo gradu una persona affinis est consanguineis alterius personæ quam cognovit, quo gradu illi ab ista persona carnaliter cognita distant: v. g. Petrus, qui Annam cognovit, est affinis cum matre et filia Annæ in primo lineæ rectæ gradu; cum sorore ejusdem in primo gradu lineæ collateralis, cum nepte in secundo, etc. Etiam notandum, quod quis alicui potest fieri affinis ex duplici capite, licet in eodem gradu, ut si carnaliter cognovisset duas sorores suæ sponsæ.

Art. IV. — Si clandestinus.

548. Q. 1. *Quid de clandestinitatis impedimento quoad matrimonium?*

R. Impedimentum clandestinitatis situm est in illo Tridentini decreto qui jussit, ut cuncta fidelium matrimonia celebrentur coram proprio Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi aut Ordinarii licentia; et simul coram duobus vel tribus testibus. Matrimonia aliter contracta dicuntur *clandestina*, id est *occulta*, opposita nempe huic publicitati, quam requirit Concilium. Porro iis in locis, ubi Tridentinum publicatum est, conjugia clandestine inita sunt et invalida (imo neque in sponsalia transire possunt, ut declaravit S. C. Congregatio penes Fagnanum). En verba Concilii¹: *Qui aliter quam præsentem Parocho vel alio Sacerdote de ipsius Parochi vel Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos et nullos esse decernit, prout eos præsentem decreto irritos facit, et annullat*².

gradu lineæ rectæ est impedimentum dirimens de jure naturali; ergo idem dicendum pro affinitate orta ex copula licita in gradu eodem; eadem enim militat ratio. A tali tamen dispensatione, etsi pluries rogati semper Pontifices abstinuerunt, referente Benedicto XIV, *De Syn. Diœc.*, l. IX, c. xiii.

¹ Sess. xxiv, c. i, *De Ref. matr.* — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1078.

² Ratio, ob quam Tridentinum tulit hanc legem, fuit bonum commune, ut

549. Obligatio autem contrahendi coram Parocho atque testibus est et *localis* et *personalis*. Quatenus *localis* afficit territorium, et eos qui ibi matrimonio jungendi sunt, obligat; unde Catholici Angliæ, ubi non est promulgatum Concilium, in Italia nostra contrahentes, hanc legem servare tenentur. Quatenus vero *personalis* eos obligat, qui domicilium habentes in loco, ubi Tridentinum est promulgatum, in extraneo loco ubi promulgatum non est, contrahere vellent: hinc Itali per Angliam transeuntes inter se clandestine contrahere nequeunt. At possunt si domicilium vel quasi-domicilium ibi acquirant. Ita S. C. Congregatio approbante Urbano VIII 14 aug. 1622; in qua declaratione hoc etiam habetur, scilicet non obstare si eo transferant habitationem solo animo ut absque parochia et testibus contrahant, modo verum domicilium vel quasi-domicilium ibi acquirant; hoc enim non est facere fraudem, sed conditionem ponere a Tridentino requisitam; et *licet fraus intercesserit* (ait Benedictus XIV Constit. *Paucis ab hinc* anno 1758 19 mart.) *nihilominus is qui matrimonium contrahit, antequam illud iniret, domicilium seu quasi-domicilium adeptus erat in loco ubi matrimonium inivit.* — Diximus autem *inter se*; quia si Italus cum Angla in Anglia contraheret, valeret conjugium clandestinum; nam cum Angla exempta sit ab illa lege, privilegium Italo communicat ob individuitatem contractus. Ita Clemens XIII anno 1767 ad archiepiscopum Mechlinensem.

550. *Quid (quæres) de locis, ubi Tridentinum non est promulgatum?* In iis locis clandestinum matrimonium validum est, ut in Anglia, Scotia, Suevia, Dania, et pluribus Helvetiæ locis: item Saxonia, Borussia aliisque provinciis septentrionalibus, quæ a fide defecerunt ante 1564, quo decreta Concilii confirmata et promulgata fuere. Etenim Tridentinum statuit, ut illa lex non obtineat, nisi post 30 dies a

nampe evitarentur mala illa gravissima, quæ a matrimoniis clandestinis oriri solent; nam plerique, relicta uxore priori, quacum clam contraxerunt, cum alia contraherent palam; et sic perpetuo viverent in adulterio. Quæ proinde lex cum lata est in præsumptione periculi universalis, non cessat in casu particulari, quo nullum tale timeatur damnum. Nam stat semper illa generalis periculi præsumptio.

15 de mayo

facta in unaquaque Parochia promulgatione: quæ tamen promulgatio ex declaratione S. C. Congregationis, referente Zallinger, satis censetur obtinere, etiam per solam observantiam et usum decreti: et ita etiam respondit cardinalis Zelada nomine Pii VI ad episcopum Lucionensem 28 maii 1793.

551. Quæstio maxime esse potest de provinciis fœderatis Hollandiæ et Belgii (*Pays-Bas*), ubi fuit Tridentina lex promulgata, et in praxim deducta; sed postea ibi calviniana hæresis principatum obtinuit. Benedictus XIV, Const. *Matrimonia* anno 1741, 4 novemb. quæstionem solvit statuens matrimonia clandestina in dictis provinciis celebrata non tantum ab hæreticis inter se, sed etiam a Catholicis cum hæreticis, dummodo aliud non obstiterit canonicum impedimentum pro validis habenda esse. Hæc tamen declaratio seu Pontificium indultum non respicit Catholicorum conjugia inter se, ut ipse Pontifex declaravit in epistola Decretali *Redditæ nobis* 17 sept. 1746¹. Item solas respicit *fœderatas illas provincias*, ut respondit Pius VII ad Vicarios generales Pictavienses, 29 aug. 1818; nisi illud indultum de facto ad alias extendatur a Romana Sede (0).

552. *Quid (dices) si neque ad Parochum neque ad Sacerdotem ab eo delegatum recurrere possint contrahentes?* R. Si agatur de casu aliquo speciali quo sit absens Parochus et urgeat matrimonium, puta moribundi ad legitimandam prolem, tunc matrimonium non potest valide celebrari; neque enim lex respicit accidentia. Si vero agatur non de aliquo accidente, sed de tota communitate, quæ non amplius Parochum vel ab eo delegatum habere possit, neque ullo modo ad ecclesiasticum superiorem fieri possit recursus, tunc matrimonia contracta tantummodo coram testibus valida sunt; idque merito, secus Tridentina lex vergeret in ruinam societatis. Ita declaravit Pius VI, 28 maii 1793 ad episcopum Lucionensem: quod valet etiam *cum contrahentes ad Parochum aut Superiorem legitimum non nisi difficillime seu periculosissime recurrere possint*, ex ejusdem Pontificis responsione 5 oct. 1793 ad episcopum Genevensis. Quæ quidem resolutiones datæ pro tempore perturbationis Gallicæ debent etiam applicari matrimoniis Catholicorum in India, apud Sinenses, etc., qui ad Missionarium catholicum recurrere nequeunt.

553. Q. 2. *Qui Parochus matrimonio assistere debet?*

R. Ad validam assistentiam requiritur Parochus proprius,

¹ De Syn. Dioc., l. V.

quo nomine intelligitur qui hic et nunc, nempe tempore celebrationis, habet ordinariam jurisdictionem in contrahentes. Est autem Parochus tum domicilii tum quasi-domicilii, in quo nempe quis versatur; non vero originis in quo quis natus est; ut declaravit Sacra C. Congregatio. Nihil autem refert, si parochus domicilii vel quasi-domicilii, aut ab ipso delegatus sacerdos extra Parœciam vel Diœcesim assistat, etiam contradicente Parocho loci; actus enim assistendi actus est potestatis assistendi uti testis, non actus jurisdictionalis; vel si actus jurisdictionis non est actus jurisdictionis contentiosæ, sed voluntariæ, quæ etiam extra territorium exerceri potest. Neque etiam refert, quod extra Ecclesiam Parochus vel delegatus assistat; quia nihil tale præcipitur ad ipsum matrimonii valorem.

Diximus: 1. *domicilii*: ad domicilium autem acquirendum requiritur factum habitationis cum animo hic et nunc illam perpetuo tenendi: et acquiritur ipso primo habitationis die¹; 2. *quasi-domicilii*: contrahitur autem quasi domicilium ab eo qui habitat alicubi non per transitum, sed per majorem anni partem, aut cum animo permanendi ibi per majorem anni partem. Imo communiter receptum est cum Layman, Navarro et Benedicto XIV sufficere ad contrahendum quasi-domicilium habitationem per aliquam notabilem anni partem causa alicujus negotii, puta ad studendum, vel ad exercendum officium judicis, medici, professoris, mercatoris, famuli, tabernarii et similia². Attamen ut quis contrahat in aliquo loco ratione quasi-domicilii ex Constit. *Paucis ab hinc* Benedicti XIV, necesse est ut habitaverit spatio saltem unius mensis in loco ubi matrimonium celebrat. Idque merito; sic enim jam cognitus fit ab incolis illius loci, ac quasi concivis.

554. Hisce positis, practicæ quæstiones resolvuntur: 1. *Gubernatores, judices, medici, scholastici* valide contrahunt in locis, ubi ad tempus habitant, ratione quasi-domicilii.

¹ L. XX, ff. *Ad municip.* — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, nn. 1085 et seqq.

² V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 115; l. I, n. 156. — Benedictus XIV, *Notificatione* xv, xxxiii et lxxxviii. — Pavone, Carriere, Bouvier, etc.

2. *Educandæ* valide contrahunt coram Parocho Ecclesiæ parochialis, intra cujus limites situm est monasterium, ratione item quasi-domicilii¹. Et idem valet de *famulis et ancillis*, quæ penes dominos suos quasi-domicilium contraxerunt: qui ideo eo in loco valide matrimonium celebrant. *Puellæ* vero *expositæ*, quæ sunt in hospitiiis, contrahere debent coram Parocho loci illius. Idem ex antiqua, quæ est, consuetudine, dicit cardinalis Lambertini de *puellis, quæ vivunt in conservatoriis*, a quibus aluntur atque dotantur.

3. *Vagus* (nempe qui nullibi habitationem fixam habet, vel relicto corpore et animo domicilio suo, iter facit quærens ubi se collocet) potest contrahere coram quocumque parochus, in cujus nunc dictione versatur; licet tantum alter sponsorum sit vagus; quia sponsus habens domicilium fixum alterius privilegio potest uti: idque Barbosa refert decisum a S. C. C. Hoc tamen, ex Tridentino, non sinant Parochi, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, et re ad *Ordinarium delata*, ab eo licentiam id faciendi obtinerint: quam quidem licentiam Episcopus ex Instructione S. C. C. non concedat, nisi ei de statu libero authentica fides Ordinarii originis exhibeatur².

4. *Exteri carceribus detenti* non possunt ibi contrahere, si custodia tantum causa ibi detineantur; at possunt, si ibi in pœnam sit carcer ad debitum tempus eis assignatus. —

¹ Ita S. C. C., 19 dec. 1748. — Contraria autem dispositio, ejus meminit Benedictus XIV *Notificatione* xxxiii, respicit tantum Statum Romanum, cujus quidem talis est usus, ut nempe educandæ, collegiales, familiares ac famuli, si habent domum vel familiam in alia Parœcia, ad hanc pertinent tum quoad matrimonium, tum quoad funera; proclamationem tamen matrimonii in utraque Parœcia fieri deberent. Sed educandæ peccant in loco monasterii contrahendo; cum sit prohibitum a S. C. C. quæ vult, ut dictæ puellæ exeant a monasterio, et domum parentum revertantur, ibique contrahant.

² Sess. xxiv, c. vii, *De R. matr.* — V. Liguori, *Homo Apost.*, tr. XVIII, n. 72. Si legaliter neque authentico scripto neque testibus valeat probari status libertas, in necessitate suppletur (Pontifice summo indulgente) juramento ab ipsa parte in propria causa emisso; quatenus coram Deo ipsum invocando protestatur ac declarat, se nullo conjugii vinculo teneri. En juramentum vulgo *suppletorium*. — V. Ferraris, v^{is} *Instructio testium, Vagus*.

Infirmi autem *extranei* extra casum præcisæ necessitatis non possunt contrahere coram Parocho, in cujus loco hospitale situm est. At possunt (ex S. C. C., 22 apr. anno 1622), si ibi jam domicilium vel quasi-domicilium contraxerint.

5. *Milites* ex pluribus S. C. C. decretis, sive sint in præsiidiis, sive in stationibus, sive in castris, nequeunt contrahere coram Capellano; sed debent ad validitatem contrahere coram Parocho, in cujus Parochia actu consistunt. Excipe, nisi Capellanus castrensis sit ad animarum curam deputatus, vel assistendi facultatem obtinuerit: quo in casu ejus potestas non est privativa, sed cumulativa cum potestate Parochi, ita ut et loci Parochus et ipse æque possint assistere: ita S. Concilii Congregatio 29 maii 1685. Verum generaliter milites in expeditione et actuali servitio æquiparantur vagis; ideo matrimonia valent contrahere eodem modo. At præstat, ut Parochus nihil agat hac in re, Episcopo inconsulto, ne periculo aliquo se vel alios exponat, offendendo leges civiles, si quæ tale matrimonium quoad civilia moderentur.

555. *Quid (quæres) si duo sint Parochi ejusdem Paræciæ, vel contrahentes duo habeant domicilia?* R. In primo casu uterque Parochus potest assumi, etiam invito altero; quia uterque est Parochus proprius: ita S. C. C. In secundo, licet aliqui teneant esse contrahendum in Paræcia, ubi tunc temporis habitant; communissime tamen et valde probabiliter tenent alii contrahi posse in utraque Paræcia, modo in utraque habuerint sponsi habitationem ita, ut non habeatur ratio habitationis actualis, sed æqualis: quæ quidem æqualitas non mathematicæ, bene vero moraliter accipienda erit: hinc sponsa quæ fere æqualiter habitat duo loca, v. g., unum hieme, alterum æstate, potest æque contrahere cum alterutro parocho. At notamus cum Benedicto XIV, *Parochum ruralem non esse proprium, quando rusticatur causa recreationis, vel pro rusticanis negotiis*, ut pluries declaravit S. C. C.¹; vel etiam valetudinis recuperandæ gratia. Quod tamen intelligi recte dicunt, si sponsus aliquoties, sive per breve tempus ruri degat: ita Barbosa cum Lugo et aliis.

¹ *Notificatione* xxxiii. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1086.

556. *Quid (addes) si sponsi ad diversas Paræcias pertineant?* Tridentinum præcipit adhiberi Parochum illius contrahentis, in cujus Paræcia celebratur conjugium. Verum ex universali et antiquissima consuetudine illud celebrandum est in domicilio sponsæ; ideoque ab illius Parocho¹. Et recte; neque sane æquum est, ut sponsa paternam domum deserat, nisi jam conjuncta viro ab eoque desponsata. Hoc tamen ad validitatem non refert; sed uterque Parochus valide assistit, ut declaravit S. Concilii Congregatio 16 febr. anno 1595 (P).

557. Q. 3. *Quænam esse debent qualitates Parochi assistentis?*

R. Ut valide assistat (vel facultatem assistendi tribuat) Parochus, satis est, quod communiter habeatur uti *verus Parochus*, seu quod titulum habeat coloratum, talem nempe qui per se aptus quidem est ad parochiale Beneficium conferendum, etsi ob latens vitium, v. g., ob simoniam occultam, illud non confert; id sane fidelium bonum expostulat, secus pluries de matrimonii validitate dubitaretur. Hinc Parochus valide assistit, licet ab Episcopo prohibeatur, quia per hoc non desinit esse Parochus, etsi graviter peccaret violando grave superioris præceptum: item valide assistit, licet nondum Sacerdos, etsi Sacerdos esse debeat qui ab ipso delegatur². Item est si sit irregularis, interdictus vel nominatim et publice denunciatus suspensus ab officio, aut excommunicatus, ideoque vitandus; quia hæc censuræ non privant per se ipsa Paræcia. Aliunde hac in re Parochus non exercet aliquam jurisdictionem, sed assistit tantum uti testis qualificatus a Tridentino deputatus, ut de matrimonio possit, occurrente necessitate, testificari; et ita declaratum esse a S. C. C.

¹ Item lege Synodali Novariensi præceptum est, p. 155.

² Valet matrimonium, licet is cui concedit parochus licentiam assistendi sit merus laicus, si communi æstimatione et errore credebatur sacerdos pro tali publice se gerens; quia quamvis parochus non possit dare hanc licentiam non sacerdoti, attamen hic concurrat titulus præsumptus, nempe licentia a superiore data, item communis error; et impedimentum ob quod invalida foret, est solius juris humani, in quo casu jus pontificum supplet defectum, ob publicam utilitatem. Ita Suarez, *De matrimonio*, l. III, disp. xxii et xxiii, V. in fine vol. Append. IV *Casus*.

refert Fagnanus : imo in **probabili**ori sententia iste parochus potest ob eandem rationem dare licentiam assistendi etiam alteri Sacerdoti ¹.

Si tamen sit publicus ac declaratus hæreticus, non assisteret valide in loco, ubi Tridentinum promulgatum est; nam est privatus ipso jure Beneficio parochiali : ideo desinit esse Parochus. Item nec valide assisteret Parochus qui a parochiali officio depositus dignoscitur; tunc enim non est amplius verus Parochus. Item nec intrusus, id est sine ulla legitima superioris auctoritate in Parochia positus; fideles enim non possunt habere uti verum Parochum, qui saltem apparentem non habet titulum : et hoc constat ex Instructione Pii VI ad Episcopos Galliæ, 26 sept. 1791.

558. Q. 4. *Quinam præter Parochum potest assistere?*

R. Præter Parochum valide matrimonio assistit :

1. Episcopus pro tota Diocesi : sane ipse potest alium Sacerdotem delegare; ergo poterit et ipse id agere per se, nam ex regula juris *nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur*. Declaravit autem S. C. C. 9 sept. 1684, quod si Episcopus mandat Parocho credito Parocho domicilii, ut assistat matrimonio, licet non sit talis, valet matrimonium. Hanc etiam facultatem assistendi et delegandi habet Vicarius generalis : neque eum potest prohibere Episcopus ex declaratione ejusdem S. C. C. apud Croix.

2. Vicarius Capitularis, sede vacante. Abbates jurisdictione quasi Episcopali pollentes. Et Archiepiscopi in Diocesi Suffraganeorum tempore visitationis et appellationis. Nam isti tunc in jurisdictione sunt.

3. Quilibet Sacerdos tam propriæ quam alienæ Diocesis, qui ab Ordinario (vel ejus Vicario) aut Parocho licentiam obtinuerit, ut ait Tridentinum. Hæc licentia debet esse expressa, non retractata; nec sufficeret tacita, nempe tantummodo supposita. Excipe nisi tacita licentia expressæ æquivaleret, ut si Parochus præsens esset Sacerdoti matrimonio assistenti,

¹ Attamen parochus vitandus extra necessitatem assistens mortaliter peccaret; quia communicaret in re gravi et sacra cum fidelibus. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1083.

atque sileret, cum tamen possit de facili contradicere. Nec etiam sufficit præsumpta, qua quis nempe secum ipse putatum postea a Parocho habendum fore quod agit; quia hæc non est actu licentia. Sufficit tamen licentia quæ sit data et acceptata, etsi metu extorta; cum satis sit voluntaria. Item ex declaratione S. C. C. sufficit generalis deputatio, et licentia ad cuncta munia parochialia obeunda; quia in hac continetur quoque facultas assistendi ¹.

559. Hæc porro licentia vel deputatio adeo necessaria est ex Tridentino, ut si quis vel Parochus alienus, vel Sacerdos tam sæcularis quam regularis auferet sine ipsa alicui matrimonio assistere vel benedicere, incurreret suspensionem ipso facto tamdiu duraturam, quamdiu ab Ordinario illius Parochi, qui matrimonio interesse deberet, absolvatur ². Quam suspensionem probabilius censet Alasia cum Sanchez, non esse ab officio simul et Beneficio, sed ab exercitio Sacerdotali tantum; nam juxta canonum intelligentiam ex subjecta materia determinatur pœna, ut in eo quis puniatur, in quo deliquit.

Ubi notamus ex Synodo Novariensi, Coadjutores parochiales etiam titulares non posse (valide) matrimonii celebrationi præesse sine speciali mandato (*pag.* 361). Quod tenet sive Parochus absens sit, sive moriatur; neque enim per ejus mortem ipsi Coadjutores Titulares veri Parochi evadunt.

560. *Delegatus* (quæres) *poteritne alterum subdelegare?* Si agitur de Sacerdote delegato ad cuncta parochialia munia obeunda, sive, ut aiunt, ad universitatem causarum (ut sunt Vice-Parochi ab Episcopo deputati; vel etiam si suo substituto diceret Parochus ad aliquod tempus a Parœcia discessurus: *Parœciam tibi commendo, fac ut alter ego*), jure poterit alterum subdelegare ad unum, vel ad alterum munus speciale: ideo etiam ad assistendum alicui matrimonio. Si vero agitur de delegato ad munus tantum speciale, v. g., ad conferen-

¹ An pastor dicendo *cuipiam*: *Habe curam meæ parochiæ*, censeatur dare licentiam assistendi? Ordinarie talis generalis commissio id non includit, nisi circumstantiæ, v. g., diuturnæ absentiæ, consignificent. *Dens*.

² Sess. xxiv, c. 1, *de R. matr.* — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 1088; *Homo Apost.*, t. XVIII, n. 71.